

in zijn uitlatingen, oprecht, vasthoudend, trouw, iemand op wie zonder reserve viel staat te maken . . . Ik herinner mij van de inhoud van dit eerste gesprek alleen dat de generaal ter sprake bracht dat de Japanners . . ., wanneer zij aan meerdere zijden Java genaderd zouden zijn, zouden kunnen trachten het eiland in handen te krijgen door de eis te stellen van overgave-zonder-strijd onder bedreiging van luchtbombardementen . . . Generaal Wavell wilde weten wat mijn houding ten aanzien van zo 'n eis zou zijn . . . Zelf had ik haar ook reeds overwogen. Ik was voornemens af te wijzen. Generaal Wavell vroeg tenslotte of ik zelf beslissen zou, namelijk zonder Londen te raadplegen. Mijn antwoord was bevestigend. Ik rekende deze beslissing tot mijn bevoegdheid te behoren en wilde elk tijdverlies voorkomen'¹ -

wij kunnen ons niet anders voorstellen dan dat van Starckenborghs vooruitziende blik en besluitvaardigheid op Wavell indruk maakten. Naar Londen seinde de gouverneur-generaal: 'Het eerste bezoek van Wavell liet een gunstige indruk achter van rust en zakelijkheid. Over onze verhouding werd niet gesproken en ik ben ook niet voornemens gesprek uitlokken doch vertrouw op de praktijk.'²

Terwijl Wavell op 13 januari een tweede bezoek bracht aan Singapore, werd in Hotel des Indes te Batavia een hoofdkwartier ingericht, maar toen hij op de 15de *Abda-Command* in werking liet treden, was al besloten, dat hoofdkwartier te verplaatsen naar het Grand Hotel te Lembang. Die plaats, dicht bij Bandoeng waar zich het hoofdkwartier van generaal ter Poorten bevond, leek minder bedreigd dan Batavia, het klimaat was er minder uitputtend, het Grand Hotel kon gemakkelijk geïsoleerd worden en het bezat een fraaie tuin en een zwembad. In het hotel moesten tal van voorzieningen worden getroffen, er moesten telexapparaten worden geïnstalleerd voor verbindingen met Bandoeng en Batavia, het moest met prikkeldraad worden omgeven en er moesten barakken worden opgetrokken voor het onderbrengen van een compagnie van het Knil die het hoofdkwartier zou bewaken. De verhuizing naar Lembang vond plaats op 18 januari. De hulpvaardigheid die bij dat alles door de Nederlandse autoriteiten aan de dag werd gelegd, werd door Pownall, Wavells chef-staf, warm gewaardeerd, naar wij vermoeden: door hem niet als enige. 'The Dutch', schreef hij kort na de verhuizing in zijn dagboek,

¹ Van Starckenborghs 'Aantekening over Wavell' (z.d.), p.l. (IC, stukken van de gouverneur-generaal, 3). ² Telegram, 12 jan. 1942, van van Starckenborgh aan de regering (IC, 11 026).